

Keywords: *zăvelca (popular port skirt), popular port, textile, Valcea Village Museum.*

Summary: *Zăvelca - brand and identity. Our museum has an impressive category of textile items kept in the popular Port collection and the Indoor Textiles collection, which is located within the Valcea Village Museum. The zăvelca (skirt) forms part of the popular port, establishing one of the types and is remarked both by the sewn, embroidered motifs and by the used techniques.*

Of great value, she communicates a message of interest to those who admire them.

Aceste obiecte au o valoare științifică deosebită fiind o categorie de bunuri ce intră în componența portului popular vâlcean, stabilind astfel tipurile portului femeiesc:

- costumul cu zăvelci;
- costumul cu vâlnic;
- costumul cu fotă.

Cuvântul *zăvelcă* provine din limba slavonă *zaviti* și înseamnă *a înfășura*¹. Ea semnifică piesa purtată în partea de jos a costumului, având formă dreptunghiulară, țesută din lână, bumbac, în război prin diferite tehnici, ornamentată prin diverse motive brodate sau țesute.

Întâlnim în județul nostru două mari tipuri de zăvelci: zăvelcile în pânză și zăvelcile în scoartă² care se diferențiază prin modul de realizare.

În cadrul colecției Muzeului Satului Vâlcean se regăsesc zăvelci din ambele categorii. Am ales o mică parte de zavelci pentru a exemplifica tehnicile și motivele existente.

Prima categorie de zăvelci este cea în pânză – caracteristică zonei Vâlcii, cu o valoare decorativă deosebită considerată un *bun prețios*, purtându-se în partea din față, alcătuită din suportul țesut și ornamentul brodat. Datorită motivelor albe care apar pe un fond negru sub formă de broderie, această zăvelcă mai este cunoscută și sub denumirea de *zăvelca albă*.

În alcătuirea acestei zăvelci distingem un număr de trei categorii:

A. zăvelca cu căpătâi – alcătuită din pânză țesută în război în două ițe, cusută cu bumbac alb pe toată suprafața în diferite motive florale sau geometrice. În partea de jos se regăsește căpătâiul care este o *bordură lată* iar în partea superioară se

* **Daniela Beu**, restaurator, Muzeul Județean Aurelian Sacerdoțeanu Vâlcea, Laboratorul de Restaurare-Conservare, e-mail: daniela_beu@yahoo.com

¹ Conform definiție Dex.

² Stoica et al. 1972.

întâlnesc dungi verticale denumite „râuri”³. Acest tip de zăvelci îmbină motivele florale simetrice care apar sub forma unei broderii.

Tehnicile folosite în realizarea acestui tip de zăvelci sunt țeserea în două ițe pentru suport și coaserea în *punctele ocolul*, *zig – zag*, *înaintea acului* pentru ornament.

Broderia realizată în *punctul ocolul* se lucrează de la stânga la dreapta formând linii orizontale și verticale pe un grup de 3-4 fire; realizat într-un anumit ritm acest punct completează unele motive de broderie.

Cusătura realizată în *punctul zig – zag* se lucrează numai în linii oblice înclinate atât spre dreapta cât și spre stânga, pe un anumit număr de fire.

Cusătura realizată în *punctul înaintea acului* se execută cu trecerea acului prin material la anumite intervale în linie dreaptă. Motivele rezultate formează compoziții omogene pe toată suprafața.

B. zăvelca cu totul – decorul plasat pe toată suprafața în șiruri verticale cu motive florale stilizate. Redate geometric motivele brodate ies în evidență prin tehnicile de coasere.

Cusătura pe fir apare sub o formă deasă prin alăturarea firelor, realizând grupuri de linii pe orizontală.

Cusătura realizată peste fire se lucrează atât pe verticală cât și pe orizontală, se lucrează peste un anumit număr de fire numărate formând linii paralele.

C. zăvelca încărcată – această categorie primește accesorii ornamentale, fir metalic auriu și argintiu, mărgel, fluturi, broderie în mai multe culori: alb, verde, roșu, albastru, de aici și denumirea *încărcată*. Acest tip încheie una din categoriile existente de zăvelci din județul Vâlcea, zăvelca în pânză.

În a doua categorie de zăvelci se încadrează zăvelca în scoarță – prezintă o alcătuire variată care pornește de la un număr redus de *rânde*, ajungând până la *registre late* de motive. Se poartă în partea din spate și reprezintă o adevărată artă.

Realizate din lână sau bumbac, erau *alese* direct în războiul de țesut fiind unul din procedeele cele mai răspândite în zona Vâlcii. Prin *alesatură*, se înțelege tehnica de realizarea a unor piese și țeserea unor motive mai complexe prin introducerea firului colorat de băteală pe porțiuni mai mici, creând altfel de motive florale geometrice și antropomorfe.

Alesul *printre fire* se realizează cu trecerea firului de bătătură prin ridicarea firelor de urzeală pe porțiunea necesară; această tehnică poate fi repetată până la formarea motivului.

Alesul *peste fire* această tehnică se realizează prin suprapunerea firelor de bătătură pe anumite porțiuni ale firelor de urzeală, formând motivul ales. firele de urzeala alegendu’se cu mana atatea cate trebuiesc

Alesul cu *găurele Karamani* poartă numele locului unde se realizau prin acest procedeu; prin țesere cu această tehnică motivul rezultat este geometric sau stilizat. Firul de băteală ajuns la o suprafață colorată diferit se întoarce pe următorul fir de urzeală, astfel între cele două fire de urzeală apare o tăietură. Acest ales se folosește pentru obținerea motivelor țesute oblic, vegetale, stilizate. Pentru a nu se

³ Stoica et al. 1972.

deșira țesătura s-au folosit tehnici de finisare⁴ prin realizarea tivurilor simple tiv *tighelit*, adăugându-se pe margine colțunași, ciucuri rezultați din urzeală pentru a da valoare acestor piese. Aceste tehnici sunt o parte din tehnicile de țesere.

Aceste piese realizate în gospodărie aveau o frumusețe aparte datorită modului de realizare, cât și a ornamentării. Motivele reprezentau lumea din jurul casei, tot ceea ce femeia vedea, flori, pomi, păsări, uneltele cu care munceau, acestea fiind redată pe țesături.

Mi-am propus să arăt o imagine a patrimoniului din colecția muzeului pentru a capta interesul asupra portului popular, a cămășilor înflorate, a zăvelcilor țesute sau cusute pe care astăzi le putem vedea și în cadrul anumitor expoziții, ce transmit parcă un mesaj de interes celor care privesc, comunicând adevărata lor valoare.

Bibliografie

Dunăre 1979 – Dunăre Nicolae, *Ornamentica tradițională comparată*, Editura Meridiane, București, 1979

Dunăre 1985 – Dunăre Nicolae, *Broderia populară românească*, Editura Meridiane, București, 1985

Focșa 1970 – Focșa Marcela, *Scoarțe românești*, Editura Științifică, București, 1970

Marinescu 1975 – Marinescu Marina, *Arta populară românească*, Editura Dacia, Cluj – Napoca, 1975

Stănescu 1972 – Stănescu Natalia, *Aplicații de broderie românești*, Editura Albatros, 1972

Stoica et al. 1972 – Georgeta Stoica, I. Vlăduțiu, P. Petrescu, Elena Secoșan, *Arta populară din Vâlcea*, Râmnicu Vâlcea, 1972

Stoica, Ligor 1998 – Georgeta Stoica, Daniela Ligor, *De la fibră la covor*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998

⁴ Stoica, Ligor 1998.

Zăvelcă cu căpătâi brodată în punctele
cruciuliță, ocol

Zăvelcă cu căpătâi motiv floral *laleaua*,
cusătură pe fir

Zăvelcă cu totul șiruri de flori stilizate,
cusătura în zig – zag

Zăvelcă cu totul motiv floral, brodat în
pite și piezuri

Zăvelcă cu totul motiv antropomorf, brodat în zig – zag

Zăvelcă cu totul decor simplu, vărgi mărunte, motivul *zăluța*, cusut *înaintea acului*

Zăvelcă cu totul șiruri paralele, cu motivul *crucea* și *crucea în X*, ales *Karamani*

Zăvelcă încărcată (cu căpătâi) broderie în mai multe culori, accesorii: mărgel, paiete; motive florale stilizate

Zăvelcă încărcată motive florale stilizate încadrate în romb, tehnica *peste fire* se realizează cu fir metalic argintiu